JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

BARAZA LA MITIHANI LA TANZANIA

MTIHANI WA UALIMU DARAJA LA A

634 **STADI ZA KAZI**

Muda: Saa 3 **MAJIBU** **Mwaka: 2022**

Maelekezo

1. Karatasi hii ina sehemu A, B na C.

2. Jibu maswali yote katika Sehemu A na maswali mawili kutoka katika kila sehemu B na C.

maktaba.tetea.org
TETEA

Find this and other free resources at: http://maktaba.tetea.org

Prepared by: Maria Marco for TETEA

1. Kwa kutumia maarifa uliyojifunza katika uchambuzi wa muundo wa Muhtasari wa somo la Stadi za Kazi, ainisha taarifa nne muhimu zinazopatikana katika ukurasa wa haki miliki.

Taarifa ya kwanza muhimu inayopatikana katika ukurasa wa haki miliki ni jina la taasisi au idara iliyotayarisha muhtasari huo. Hii ni muhimu kwa kuwa inaonesha chanzo rasmi cha muhtasari, hivyo kuongeza uaminifu wa maudhui yaliyomo. Kwa mfano, inaweza kuwa Wizara ya Elimu au Taasisi ya Elimu Tanzania (TIE).

Taarifa ya pili ni mwaka wa kuchapishwa au kutolewa kwa muhtasari husika. Mwaka huu husaidia walimu na wanafunzi kutambua ikiwa muhtasari waliokuwa wakitumia ni wa toleo la sasa au la zamani. Toleo jipya linaweza kuwa limeboreshwa au kuwa na mabadiliko ya kimfumo yanayopaswa kufuatwa.

Taarifa ya tatu ni tamko la haki miliki (copyright) ambalo huweka masharti ya namna muhtasari unaweza kutumika. Hii ni pamoja na kuzuia nakala zisizo halali, kuhakikisha muhtasari hauhaririwi bila ruhusa ya wahusika, na kulinda uhalali wa kazi hiyo kielimu na kisheria.

Taarifa ya nne ni maelezo kuhusu idhini ya kutumia au kunakili sehemu ya muhtasari. Sehemu hii hutoa mwongozo kwa walimu au watumiaji wengine kuhusu wigo wa matumizi ya muhtasari huo, ikiwa ni kwa ajili ya kufundishia, kujifunza au kuchapishwa sehemu fulani chini ya vigezo maalumu.

2. Umepeleka nguo yako kwa fundi cherehani kwa ajili ya kudarizi. Ni mambo gani ya msingi fundi huyo anapaswa kuyaangatia kabla ya kufanya kazi hiyo? Toa hoja nne.

Kwanza, fundi cherehani anapaswa kuchunguza kwa makini aina ya kitambaa kilichopelekwa ili kujua kama kinafaa kwa kazi ya kudarizi. Kitambaa chenye nyuzinyuzi laini au kigumu kinaweza kuhitaji sindano na uzi maalum wa kudarizi. Uchunguzi huu husaidia kuepusha kuharibu kitambaa wakati wa kazi.

Pili, fundi anapaswa kuhakikisha kuwa ana vifaa vyote muhimu kwa kazi ya kudarizi kama sindano sahihi, uzi wa kudarizi unaofanana na rangi ya kitambaa, na mashine ya kudarizi ikiwa inatumika. Kukamilika kwa vifaa vyote ni muhimu ili kazi ifanyike kwa ufanisi na kwa wakati.

Tatu, fundi lazima afanye vipimo sahihi vya sehemu inayopaswa kudariziwa. Vipimo hivi husaidia kuhakikisha kuwa alama au mchoro wa kudarizi haupindukii sehemu inayotakiwa au hauonekani nje ya mtindo wa nguo. Hii inaleta muonekano mzuri wa kazi hiyo.

Nne, fundi anatakiwa kujadiliana na mteja kuhusu muundo, maandishi au mchoro unaotakiwa kudariziwa. Mawasiliano haya husaidia fundi kuelewa matakwa ya mteja na kufanya kazi inayoendana na matarajio ya mteja bila makosa au migogoro ya baadaye.

3. Kwa kutoa hoja nne, bainisha mbinu zinazoweza kutumika katika kufundishia mada ya ufugaji wa bata kwa wanafunzi wa Darasa la Nne.

Find this and other free resources at: http://maktaba.tetea.org

Prepared by: Maria Marco for TETEA

Mbinu ya kwanza ni kutumia ziara za kielimu. Mwalimu anaweza kupanga wanafunzi kutembelea shamba la bata au kituo cha ufugaji ili wajifunze kwa kuona moja kwa moja mazingira ya kufuga, aina ya chakula cha bata, na namna ya kuhudumia bata. Ziara hizi huongeza uelewa wa vitendo kwa wanafunzi kuliko kusoma tu darasani.

Mbinu ya pili ni matumizi ya vifaa halisi na vielelezo. Mwalimu anaweza kuleta darasani vifaa vinavyotumika katika ufugaji wa bata kama vile chakula cha bata, vyombo vya maji, na picha au video za bata. Hii husaidia wanafunzi kuona kwa macho yao na kuelewa kwa urahisi kile wanachojifunza.

Mbinu ya tatu ni kazi za vikundi. Wanafunzi wanaweza kugawanywa katika makundi ili wajadili na kuwasilisha mada mbalimbali kama magonjwa ya bata, lishe bora ya bata, au namna ya kutengeneza banda bora la bata. Kazi hizi huimarisha ushirikiano, majadiliano na ubunifu miongoni mwao.

Mbinu ya nne ni igizo la darasani. Mwalimu anaweza kupanga igizo la kuonesha mchakato mzima wa kufuga bata kuanzia kutengeneza banda, kuchagua chakula, hadi kutibu magonjwa. Igizo linawafanya wanafunzi washiriki kwa furaha, kuelewa kwa kina, na kumbukumbu zao kuwa za muda mrefu.

4. Ni vyanzo gani vinaweza kutumiwa na mfanyabiashara mdogo kupata fedha za kununulia mtaji? Bainisha vyanzo vinne.

Chanzo cha kwanza ni akiba binafsi. Mfanyabiashara anaweza kutumia fedha alizohifadhi kwa muda fulani kwa lengo la kuanzisha au kukuza biashara yake. Akiba binafsi ni rahisi kutumia kwa kuwa haihusishi masharti ya mikopo wala malipo ya riba.

Chanzo cha pili ni mikopo kutoka taasisi za kifedha kama vile benki, SACCOS au taasisi za mikopo midogo. Taasisi hizi hutoa mikopo yenye masharti maalum ya marejesho na riba. Hii husaidia mfanyabiashara kupata mtaji mkubwa wa kuendeleza biashara kwa haraka.

Chanzo cha tatu ni msaada au ruzuku kutoka kwa mashirika ya kijamii, taasisi zisizo za kiserikali au serikali. Baadhi ya taasisi hizi hutoa fedha au vifaa vya kuanzia kwa wajasiriamali wadogo hasa wanawake na vijana, bila matarajio ya kurejesha fedha hizo.

Chanzo cha nne ni kuomba msaada kutoka kwa ndugu, marafiki au jamaa. Hawa wanaweza kutoa fedha au vifaa kwa mjasiriamali kwa misingi ya kuaminiana bila masharti magumu. Ingawa si chanzo rasmi, mara nyingi huwezesha kuanzishwa kwa biashara ndogo.

5. (a) Eleza kwa kifupi dhana ya Zana za Kufundishia na Kujifunzia kama inavyotumika katika somo la Stadi za Kazi.

Zana za kufundishia na kujifunzia ni vifaa au nyenzo mbalimbali vinavyotumika kuwezesha mchakato wa utoaji na upokeaji wa maarifa, ujuzi na stadi darasani. Katika somo la Stadi za Kazi, zana hizi husaidia mwalimu kufundisha kwa ufanisi na wanafunzi kujifunza kwa vitendo. Zana hizi zinaweza kuwa halisi

kama vifaa vya kilimo, vifaa vya ufundi, vielelezo, au hata picha na video zinazosaidia kufanikisha ufundishaji wa stadi za maisha na kazi.

(b) Bainisha faida tatu za kutumia dhana uliyoieleza kwenye 5(a) katika ufundishaji na ujifunzaji wa somo la Stadi za Kazi.

Faida ya kwanza ni kuongeza uelewa wa mwanafunzi. Zana huwezesha mwanafunzi kuona, kushika au kutumia kitu halisi badala ya kufikiri kwa nadharia pekee. Hii huchochea uelewa wa kina na kumbukumbu ya muda mrefu.

Faida ya pili ni kuhamasisha ushiriki wa wanafunzi. Wakati wa kutumia zana darasani, wanafunzi hushiriki kwa vitendo kwa kushika, kujaribu na kuonesha. Hii huongeza ari ya kujifunza na kuwafanya wawe washiriki hai wa mchakato wa elimu.

Faida ya tatu ni kusaidia ufanisi wa mwalimu. Zana husaidia mwalimu kufundisha kwa urahisi kwa kutumia mifano halisi badala ya kuelezea kwa maneno tu. Pia hupunguza muda wa kuelezea kwa sababu mwanafunzi hujifunza moja kwa moja kupitia kuona na kutumia zana hizo.

6. Kuna umuhimu gani wa kupitisha pasi kwenye kitambaa cha kujaribia kabla ya kuanza kupiga pasi nguo? Eleza kwa kifupi kwa kutoa hoja mbili.

Hoja ya kwanza ni kuangalia kiwango cha joto cha pasi. Kitambaa cha kujaribia husaidia kutathmini kama joto la pasi linafaa kwa aina ya kitambaa cha nguo kuu. Ikiwa joto litakuwa kali sana, linaweza kuchoma au kuharibu kitambaa cha nguo halisi.

Hoja ya pili ni kuhakikisha pasi haina uchafu au mabaki ya vitu kama wino au gundi ambayo yanaweza kuhamia kwenye nguo halisi. Kupitisha pasi kwenye kitambaa cha majaribio husaidia kugundua mapema hali ya pasi kabla haijaharibu nguo kuu.

7. Mtaalamu wa mifugo katika hotuba yake alisisitiza umuhimu wa kudumisha afya njema ya ng’ombe wa maziwa. Kwa kutumia hoja nne, eleza kwa ufupi misingi wa msisitizo huo.

Hoja ya kwanza ni kwamba afya bora ya ng’ombe huongeza uzalishaji wa maziwa. Ng’ombe mwenye afya huweza kutoa maziwa mengi na bora kwa muda mrefu bila matatizo.

Hoja ya pili ni kuwa afya njema hupunguza gharama za matibabu. Ng’ombe wenye afya hawahitaji matibabu ya mara kwa mara, hivyo kupunguza matumizi ya pesa kwa mfugaji na kuongeza faida.

Hoja ya tatu ni kulinda usalama wa maziwa kwa walaji. Maziwa yanayotokana na ng’ombe mgonjwa yanaweza kuwa na vijidudu au kemikali za dawa, ambazo ni hatari kwa afya ya binadamu.

Hoja ya nne ni kuongeza maisha marefu ya uzalishaji wa ng'ombe. Ng'ombe mwenye afya huweza kufugwa kwa muda mrefu na kuendelea kuzalisha bila kupoteza uwezo wake wa uzazi au uzalishaji wa maziwa.

8. Bwana Ambindwile ameteuliwa kughani shairi katika maadhimisho ya siku ya wanawake duniani. Je, anatakiwa azingatie mambo gani wakati wa kughani shairi mbele ya kadamnasi hiyo? Ainisha mambo manne.

Mambo ya kwanza ni kutumia sauti ya kuvutia na yenye lafudhi sahihi. Hii husaidia kufikisha ujumbe kwa hadhira kwa uwazi na kueleweka vizuri.

Mambo ya pili ni kuwa na ujasiri na kujiamini. Kughani mbele ya kadamnasi kubwa kunahitaji mtu kuwa na utulivu na kujiamini ili kuwasilisha shairi kwa umahiri bila hofu.

Mambo ya tatu ni kutumia lugha fasaha na isiyo ya matusi au kejeli. Shairi linapaswa kuwa la staha, lenye maana na linaloendana na heshima ya maadhimisho.

Mambo ya nne ni kuendana na mada ya tukio. Shairi lake linapaswa kuakisi dhima ya siku ya wanawake, kuhamasisha usawa wa kijinsia, kutambua mchango wa wanawake na kuhimiza heshima kwao.

9. Umealikwa kuwafundisha washiriki wa mashindano ya kuimba ya Bongo Star Search. Bainisha mbinu nne utakazowaelekeza ili waweze kuimba vizuri.

Mbinu ya kwanza ni kufanya mazoezi ya sauti ya mara kwa mara. Mazoezi haya husaidia kuimarisha pumzi, kupanua uwezo wa sauti na kurahisisha utoaji wa sauti zenye mdundo mzuri.

Mbinu ya pili ni kuwafundisha namna ya kuonesha hisia zao wakati wa kuimba. Waimbaji wanapaswa kutumia sauti na mwili kuwasilisha ujumbe wa wimbo ili kuvutia wasikilizaji.

Mbinu ya tatu ni kuwapa maarifa kuhusu matumizi sahihi ya vipindi vya sauti (pitch) na midundo (tempo). Hii huongeza ubora wa muziki na kufanya wimbo uwe wa kuvutia na wa kitaalamu.

Mbinu ya nne ni kuwasaidia kufanya mazoezi ya kuimba mbele ya watu ili kuondoa aibu na kuongeza kujiamini. Kuimba mbele ya hadhira huwasaidia kuwa tayari kwa mashindano na kuzoea mazingira ya jukwaa.

10. Umepewa jukumu la kuwafundisha wanafunzi wa Darasa la Nne namna ya kuigiza kwa kutumia onyesho mbinu. Chambua kwa kifupi faida nne za kutumia mbinu hiyo.

Faida ya kwanza ni kuwafanya wanafunzi wajifunze kwa njia ya vitendo. Mbinu ya onyesho huwafanya washiriki moja kwa moja katika uigizaji, hivyo huongeza uelewa wa dhana inayofundishwa.

Find this and other free resources at: http://maktaba.tetea.org

Prepared by: Maria Marco for TETEA

Faida ya pili ni kuongeza ubunifu wa wanafunzi. Wanafunzi wanaposhiriki kuigiza, hujifunza kutumia fikra zao binafsi kutengeneza mazingira ya kujifunza na kueleza ujumbe kwa njia ya kipekee.

Faida ya tatu ni kuongeza ushirikiano wa kijamii darasani. Wanafunzi hujifunza kufanya kazi kwa pamoja katika kikundi, kusaidiana, na kuheshimu maoni ya wenzao.

Faida ya nne ni kuboresha ujasiri wa wanafunzi. Kwa kuzungumza hadharani na kuonesha hisia zao mbele ya wengine, wanafunzi hujifunza kujiamini na kuwa na ujasiri katika maisha yao ya kila siku.

11. Ni kwanini ni muhimu kwa mkulima kutumia mbegu bora katika ustawi wa mboga shambani? Eleza kwa kutoa hoja sita.

Hoja ya kwanza ni kuongeza uzalishaji. Mbegu bora huzaa mimea yenye nguvu na ustahimilivu mkubwa, hivyo kutoa mazao mengi kwa mkulima ukilinganisha na mbegu za kawaida.

Hoja ya pili ni kuhakikisha ubora wa mazao. Mbegu bora huzaa mboga zenye umbo la kuvutia, rangi nzuri na ladha inayokubalika sokoni, hivyo kumpatia mkulima soko la uhakika na bei nzuri.

Hoja ya tatu ni kuhimili magonjwa na wadudu. Mbegu bora huwa na kinga ya asili dhidi ya magonjwa na wadudu waharibifu, jambo ambalo husaidia kupunguza matumizi ya dawa za viwandani na hivyo kupunguza gharama na athari za kiafya kwa mlaji.

Hoja ya nne ni kustahimili hali tofauti za mazingira. Mbegu bora zimefanyiwa utafiti na kuimarishwa ili ziweze kustahimili ukame, mvua nyingi au hali tofauti za udongo, hivyo kusaidia mkulima kulima kwa uhakika hata katika mazingira magumu.

Hoja ya tano ni kurahisisha usimamizi wa shamba. Mimea inayotokana na mbegu bora huwa na ukuaji wa pamoja, hivyo kurahisisha kazi ya kupalilia, kumwagilia, na kuvuna kwa wakati mmoja kwa ufanisi zaidi.

Hoja ya sita ni kuongeza kipato cha mkulima. Kwa kuwa mbegu bora huongeza uzalishaji, ubora wa mazao na kupunguza gharama za uendeshaji, mkulima hupata faida kubwa zaidi kutokana na uwekezaji mdogo.

12. Mkuu wa Shule ya Msingi Njinjo amekupa kazi ya kuwafundisha wanafunzi wa Darasa la Tano kuhusu upishi wa ugali. Eleza hatua sita utakazowaelimisha wanafunzi katika somo hilo.

Hatua ya kwanza ni kuandaa vifaa na mahitaji ya kupikia ugali. Hii ni pamoja na kuni au gesi, sufuria, maji safi, unga wa mahindi au muhogo na kijiko cha kupikia. Wanafunzi wanapaswa kufahamu vifaa na mahitaji yote kabla ya kuanza kupika.

Hatua ya pili ni kuweka maji kwenye sufuria na kuyaweka jikoni ili yachemke. Hili ni hatua ya awali muhimu kwa kuwa maji yasiyochemka vizuri huathiri ubora wa ugali.

Find this and other free resources at: http://maktaba.tetea.org

Prepared by: Maria Marco for TETEA

Hatua ya tatu ni kuchanganya unga kidogo kwenye maji ya moto ili kutengeneza uji mzito. Hii ni hatua ya kati inayohitaji uangalifu ili kuzuia uvimbe au mabonge katika uji.

Hatua ya nne ni kuongeza unga polepole huku ukikoroga kwa nguvu ili kuanza kupata ugali mzito. Wanafunzi wanapaswa kufundishwa namna ya kukoroga kwa ustadi ili kuzuia ugali kuunguza au kujaa mabonge.

Hatua ya tano ni kuendelea kukoroga ugali hadi uwe mzito na kuiva vizuri. Katika hatua hii, wanafunzi wafahamu dalili za ugali kuiva kama kubanduka kwenye sufuria na kuwa na mng'aro.

Hatua ya sita ni kuutoa ugali kwenye sufuria na kuuweka kwenye sahani au bakuli kwa ajili ya kuliwa. Wanafunzi pia wafundishwe kuhusu usafi wakati wa upishi na baada ya kumaliza kupika.

13. Umahiri wa mwalimu ni pamoja na uwezo wake wa kuandaa na kutumia Andalio la Somo. Fafanua faida sita anazozipata mwalimu wa somo la Stadi za Kazi anapotumia Andalio la Somo wakati wa ufundishaji.

Faida ya kwanza ni kumsaidia mwalimu kupanga mwelekeo wa somo. Andalio humwongoza mwalimu kujua anachotakiwa kufundisha na namna ya kufundisha kwa ufanisi.

Faida ya pili ni kuwezesha matumizi bora ya muda. Kwa kuwa mwalimu amejiandaa mapema, hutumia muda vizuri bila kupoteza dakika kwa kufikiria hatua inayofuata.

Faida ya tatu ni kuongeza ufanisi wa ufundishaji. Kwa kuandaa somo mapema, mwalimu anakuwa na vifaa, mifano, na mbinu bora za kuwasilisha somo lake kwa kueleweka zaidi.

Faida ya nne ni kuwawezesha wanafunzi kupata maarifa sahihi na kwa mpangilio. Andalio humwezesha mwalimu kufundisha kwa utaratibu unaoendana na malengo ya somo.

Faida ya tano ni kumwezesha mwalimu kutathmini mafanikio ya somo. Katika andalio, mwalimu huweka viashiria vya mafanikio ambayo huwasaidia kujua kama somo limeeleweka au la.

Faida ya sita ni kupunguza mkanganyiko wa mwalimu darasani. Mwalimu mwenye andalio huwa na mwelekeo mzuri wa somo, hivyo hata kama kuna changamoto za darasani, hawezi kuyumba.

14. Mwalimu wa taaluma amewaagiza walimu wote kuandaa maswali ya kuchagua jibu sahihi kwa ajili ya kuboresha utungaji wao wa maswali shuleni. Fafanua kanuni sita wanayopaswa kuzingatia katika kunda maswali hayo.

Kanuni ya kwanza ni kuhakikisha swali linaeleweka kwa urahisi. Lugha inapaswa kuwa rahisi na ya moja kwa moja ili wanafunzi wasichanganyikiwe wakati wa kujibu.

Kanuni ya pili ni kuhakikisha swali linaendana na malengo ya somo. Swali linapaswa kupima ujuzi au maarifa yanayotarajiwa kufundishwa katika somo husika.

Kanuni ya tatu ni kuhakikisha jibu sahihi linaeleweka wazi zaidi ya mengine. Majibu mengine yanapaswa kuwa ya kuvuruga lakini si ya wazi kuliko jibu halali.

Kanuni ya nne ni kuandaa majibu yanayofanana kwa muundo. Majibu yote yanapaswa kuwa ya urefu sawa na kuwa katika mpangilio unaofanana ili kuepuka kumpa mwanafunzi dokezo la jibu sahihi.

Kanuni ya tano ni kuepuka kutumia maneno ya mtego au ya kupotosha. Maswali hayapaswi kuwa ya hila bali ya kuonesha uwezo wa mwanafunzi kuelewa.

Kanuni ya sita ni kuhakikisha swali lina kipimo cha uwezo tofauti. Maswali ya kuchagua jibu sahihi yawe na viwango mbalimbali vya ugumu ili kupima wanafunzi wa uwezo tofauti kwa haki.

Find this and other free resources at: http://maktaba.tetea.org

Prepared by: Maria Marco for TETEA